

Niepewność istnienia, czyli Leśmianowskie światy i zaświaty. *Metafizyka* Bolesława Leśmiana

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bolesław Leśmian, *Metafizyka*, [w:] tegoż, *Sad rozstajny*, Warszawa 1912, s. 107–108.

Niepewność istnienia, czyli Leśmianowskie światy i zaświaty. *Metafizyka* Bolesława Leśmiana

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Jaki jest świat wykreowany przez Leśmiana w wierszu *Metafizyka*? Jakie byty go zapełniają? W jaki sposób istnieje i jak można go poznać?

Bolesław Leśmian nie miał kontynuatorów, nie znaleźli się również naśladowcy jego oryginalnej twórczości. Zawdzięczamy mu utwory będące owocem niezwyklej wyobraźni poetyckiej, kreującej światy, do których interpretacji trzeba mieć odpowiedni klucz. Wiersz *Metafizyka* z tomu *Sad rozstajny*, wydanego w 1912 r., a więc w młodopolskim okresie działalności poety, jest właśnie owym kluczem.

Twoje cele

- Wyjaśnisz sposób kreowania przestrzeni w wierszu *Metafizyka* Leśmiana.
- Omówisz, dlaczego wiersz *Metafizyka* ma charakter filozoficzny.
- Wskażesz reguły rządzące w świecie przedstawionym w utworze *Metafizyka* Bolesława Leśmiana.

Przeczytaj

Informacje o Bolesławie Leśmianie znajdziesz m.in. w lekcji: [Przeciw nicości: natura i wola istnienia](#).

Bolesław Leśmian uchodzi za jednego z najoryginalniejszych poetów polskich. Wykreował w swojej poezji ciekawy świat – niezwykle, dziwny. Krainy, do których nas prowadzi, nie są realistyczne ani [mimetyczne](#). Wejście do nich jest zawsze dla czytelnika wyzwaniem, a jednocześnie niespodzianką. Podobnie jest w przypadku [Metafizyki](#). Pozornie zwykła liryka opisowa, bo to przecież opis jakiejś krainy, po której wędruje „*bywalec*”, nosi przecież tytuł odsyłający nas do działu filozofii.

Kraina przedstawiona w wierszu jest niezwykle, może magiczna. Warto przyjrzeć się sposobowi wykreowania przestrzeni i wypełniających ją elementów.

((Bolesław Leśmian

Metafizyka

Kraina, gdzie żyć łatwiej i konać mniej trudno, –
Gdzie wieczność już nie tajemnie wystawa na straży
Trosk doczesnych, – gdzie bardziej jest bosko, niż ludno –
I gdzie każdy za wszystkich nie cierpi – lecz marzy!

Są tu sady bez wyjścia i groble, nad szybą
Owej rzeki wyśnione, co kiedyś wytryśnie, –
I niejeden tu pałac w zagąszczu ci błysnie,
Godny tego, by nie był niczyją siedzibą!

Są tu w lasach mrowiska, wzniesione nad drogą,
Gdzie wre praca snów rojnych – odwieczna i bratnia, –
I jest tu owa cisza błękitna, ostatnia
Z tych, co jeszcze na uśmiech zdobywać się mogą.

Tylko czasem na polu jakiś krzyż skrzydlaty
Wiatraka, mielącego mgły marzeń i ciernie,
Brakiem boga na sobie złąkniony niezmiernie, –
Szaleje i skrzydłami uderza w zaświaty!

Bywalec tych uroczysk, powabnych swym tronem,
Umie błysków najmniejszą wyśledzić nieznacność,
I w szczelinie pomiędzy istnieniem a zgonem
Dojrzyć gwiazdę niezgorszą, lub niezłą opatrność...

Lecz się nigdy nie strwoży, rozumnie zbłąkany,
Bezkrólewem w niebiosach, lub własnego cienia
Zgubą w jarach – lub zbytnią łatwością zamiany
Jednych cudów na drugie... Niech cud się też zmienia!

Jego tylko tu nęci nie zwiedzona grota
Lub kwiat jeszcze nie znany, lub muszla co rzadsza, –
I na wszelki przypadek wtórego żywota
Duszę swoją w te dziwy chętnie zaopatrza...

On tu przyszedł sam przez się, by własne szaleństwo
Karmić strawą najlepszą na ziemi i niebie, –
I nad brzegiem przepaści wytańczyć dla siebie
Jeden lęk drogocenny lub niebezpieczeństwo!...

Źródło: Bolesław Leśmian, *Metafizyka*, [w:] tegoż, *Sad rozstajny*, Warszawa 1912, s. 107–108.

Jak wyglądałaby mapa tej krainy?

W poetyckiej „topografii” wiersza występują rzeczowniki konkretne, które jednak wchodzą w związki z wyrazami odbierającymi im ów konkretny, namacalny wymiar. Chcąc narysować tę Leśmianowską krainę na kartce papieru, napotkalibyśmy znaczne trudności.

Musieliśmy rozwiązać dylemat „istnienia – nieistnienia”, to znaczy znaleźć sposób przedstawienia tych elementów, których istnienie w danym momencie jest wątpliwe. Być może stwierdzilibyśmy, że zabrakło wymiarów (potrzebny byłby np. czas, ponieważ grobla jest nad rzeką, która kiedyś dopiero wytryśnie).

Analizując opis niezwykłej krainy, znajdziemy w nim szereg związków wyrazowych, które sprawiają, że różne jej elementy zdają się mgliste, niejasne, „migotliwe”, wątpliwe w swoim istnieniu; tracą fizyczne prawdopodobieństwo.

Enneking John Joseph, *Kwitnące łąki*

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sposób kreowania przestrzeni w wierszu Leśmiana, zapełnienie jej obiektami są niezgodne z empirią, z doświadczeniami zmysłowym i z tym, co mówi rozum. Trudno się więc dziwić, że „*bywalec tych uroczyisk*” jest w nich „*zbląkany*.” Sprawę dodatkowo komplikuje dookreślenie, wędrowiec jest bowiem „*rozumnie zbląkany*.” Na pierwszy rzut oka wygląda to na połączenie elementów sprzecznych, swoisty paradoks. Jeśli jednak słowo „*rozumnie*” odczytamy jako: „zgodnie z rozumem”, „świadomie”, „celowo”, to okaże się, że „*bywalec tych uroczyisk*” trafił, a raczej zbląkał się do krainy Metafizyki celowo. Świadomie znalazł się w sytuacji zbląkania.

O Leśmianie mówi się, że zrewolucjonizował polską poezję w zakresie wyobraźni poetyckiej, ale niesamowitość opisywanych przez niego krain jest pogłębiona niepowtarzalnym językiem poetyckim. Tak jest również w przypadku *Metafizyki*.

Uroczyisko

Warto poddać wnikliwszej analizie słowo „uroczyisko”. Oto jego znaczenia, określenia bliskoznaczne i wyrazy pokrewne (zostały wzięte pod uwagę różne skojarzenia, nawet odległe):

- miejsce, gdzie się rzuca uroki, odprawia czary, złowrogie, magiczne, tajemnicze;
- u dawnych Słowian: miejsce zwykle w głębi puszczy, związane z kultem jakiegoś bóstwa, gdzie się odbywały narady, sądy, odprawiało się obrzędy;
- odludne miejsce, pustkowie;
- urok, czar;

- urzeczenie, zaczarowanie kogoś, czary;
- rzucać czary, czarować – czynić coś w sposób magiczny, niezgodny z prawami fizyki, niedający się wyjaśnić rozumem;
- czar, powab, wdzięk, piękno, coś, co wywiera pozytywne wrażenie estetyczne (uroczy);
- zauroczyć – zafascynować, zachwycić;
- uroczy: piękny, zachwycający, czarujący, ujmujący.

W słowie „uroczysko”, użytym jako określenie opisanej w wierszu krainy, mieszczą się wszystkie odcienie znaczeniowe; jest ona magiczna, niezwykła, fascynująca, tajemnicza, nie daje się ogarnąć rozumem. W wierszu powtarza się też wyraz „cud”, bliski wskazanym znaczeniom, a zarazem podkreślający pozarozumowy charakter praw rządzących Leśmianowską przestrzenią. Kolejnym ważnym motywem obecnym w wierszu jest sen. Jego bogactwo znaczeń uczyniło go jednym z ważniejszych motywów młodopolskich. Sen, podobnie jak cud czy czar, kreuje obraz świata, w którym wszelkie formy istnienia–nieistnienia wymykają się poznaniu rozumowemu czy empirycznemu.

Nowe znaczenia

Niezwykły klimat wierszy Leśmiana tworzą neologizmy. W omawianym wierszu są to głównie **neosemantyzmy**. Zaskakujące połączenia wydobywają ze znanych wyrazów nowe znaczenia, zwłaszcza gdy powiązane są słowa o znaczeniu konkretnym i abstrakcyjnym:

- „*Umie błysków najmniej wyśledzić nieznacność*” – błyski nic nie znaczą;
- „*nie zwiedzona grotą*” – grotą nie z wiedzą;
- „*uroczysk powabnych*” – po wabnych, po wabiących (zachęcających, wciągających, nawet kokietujących) – to uroczysko przyciąga do siebie, jest aktywne, działające.

W poezji Leśmiana również język należy do owej twórczej dziedziny istnienia, która stwarza nieograniczone możliwości. Poeta wytrąca słowa z ustalonych znaczeń, na nowo odkrywając ich moc.

Teofil Kwiatkowski, *Pejzaż z doliny Cousin koło Avallon*, po 1871

Źródło: Pinakoteka, domena publiczna.

Słownik

metafizyka

nauki o świecie, przyrodzie, roślinach i zwierzętach nazywano w starożytnej Grecji *peri physeos* lub krótko *ta physika*; to wszystko zaś, co jest poza (*meta*) zasięgiem tychże nauk i stanowi podstawę ich rozumienia, a więc to, co stanowi ogólną teorię rzeczywistości, nazwano w Likeionie (szkole filozoficznej założonej przez Arystotelesa) *ta meta ta physika*; metafizyka to rozważania o tym, co niepoznawalne, tajemnicze, niedostępne zmysłom i doświadczeniu

mimetyzm

(gr. *mimetikós* - naśladowczy) naśladowanie rzeczywistości w sztuce i literaturze

Film

Polecenie 1

Na podstawie wykładu Elizy Kąckiej wyjaśnij, jakie reguły rządzą w świecie przedstawionym w wierszu *Metafizyka* Bolesława Leśmiana.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D5dmQq0Zq>

Film opowiada o wątkach metafizycznych w poezji Bolesława Leśmiana

Polecenie 2

Odwołując się do wykładu Elizy Kąckiej, wyjaśnij, jakie możliwości kreowania nowych światów daje literatura.

Polecenie 3

Wysłuchaj audiobooka. Wyjaśnij, dlaczego wiersz *Metafizyka* ma charakter filozoficzny.

Polecenie 4

Opisz bywalca uroczysk. Uwzględnij, co go motywuje i jak odnajduje się w owej krainie.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P1F7l8Izb>

Bolesław Leśmian

Metafizyka

Kraina, gdzie żyć łatwiej i konać mniej trudno –
Gdzie wieczność już nie tajnie wystawa na straży
Trosk doczesnych – gdzie bardziej jest bosko, niż ludno –
I gdzie każdy za wszystkich nie cierpi – lecz marzy!
Są tu sady bez wyjścia i groble, nad szybą
Owej rzeki wyśnione, co kiedyś wytryśnie –
I niejeden tu pałac w zagąszczu ci błysnie,
Godny tego, by nie był niczyją siedzibą!
Są tu w lasach mrowiska wzniesione nad drogą,
Gdzie wre praca snów rojnych – odwieczna i bratnia –
I jest tu owa cisza błękitna, ostatnia
Z tych, co jeszcze na uśmiech zdobywać się mogą.
Tylko czasem na polu jakiś krzyż skrzydlaty
Wiatraka, mielącego mgły marzeń i ciernie,
Brakiem boga na sobie złęczniony niezmiernie –
Szaleje i skrzydłami uderza w zaświaty!

Bywalec tych uroczysk, powabnych swym tronem,
Umie błysków najmniejszą wyśledzić nieznacność
I w szczelinie pomiędzy istnieniem a zgonem
Dojrzyć gwiazdę niezgorszą, lub niezłą opatrność...
Lecz się nigdy nie strwoży, rozumnie zbłąkany,
Bezkrólewem w niebiosach lub własnego cienia
Zgubą w jarach – lub zbytnią łatwością zamiany
Jednych cudów na drugie... Niech cud się też zmienia!
Jego tylko tu nęci nie zwiedzona grota
Lub kwiat jeszcze nie znany, lub muszla co rzadsza –
I na wszelki przypadek wtórego żywota
Duszę swoją w te dziwy chętnie zaopatrza...
On tu przyszedł sam przez się, by własne szaleństwo
Karmić strawą najlepszą na ziemi i niebie –
I nad brzegiem przepaści wytańczyć dla siebie
Jeden lęk drogocenny lub niebezpieczeństwo!...

Czym jest tytułowa metafizyka?

Metafizyka jest nauką zajmującą się ogólną teorią rzeczywistości – tym, co istnieje i w jaki sposób istnieje. Filozofia pozytywizmu, niechętna metafizyce, odebrała jej cechy naukowości, oskarżając o spekulacje i sugerując, że zajmuje się ona zjawiskami pozarozumowymi.

Wiersz ma więc w rzeczywistości charakter filozoficzny, nie opisowy (choć jest opisem niezwyklej krainy). Mówi o rozumieniu istoty bytu, jego natury, o poznaniu. To właśnie czyni *bywalec uroczysk*: poznaje naturę w sposób twórczy. Dociera do istoty bytu, która jest poznawalna intuicją.

Niewątpliwy wpływ na twórczość Leśmiana wywarła filozofia Bergsona. Filozof ten twierdził, że natura jest dynamiczną, twórczą całością, którą przenika pęd życiowy. Do

też natury przynależy również człowiek (jego życie wewnętrzne, duchowe), który może ją poznać jedynie za pomocą intuicji, uzgadniając się z nią i dostrajając do jej rytmu swoją duchową jaźń.

Dla Leśmiana jednym ze sposobów poznania świata była właśnie poezja, wymagająca od poety twórczego sposobu poznawania świata.

Mądrość poetycka, która była pierwszą mądrością pogaństwa, zacząć się musiała od pierwszej metafizyki, nie rozumowanej i abstrakcyjnej, jak dziś metafizyka uczonych, ale odczuwanej i wyobraźnią przepojonej, jaką być powinna metafizyka ludzi pierwotnych, niezdolnych do rozumowania, a podlegających potężnej, zmysłowej i bujnej fantazji – pisał oświeceniowy włoski badacz mitów Giambattista Vico. Leśmian mógłby podpisać się pod tymi słowami. W takim właśnie sensie słowo *metafizyka* pojawia się w tytule utworu.

Kim jest bywalec uroczysk?

Właściwie wiele już o nim wiadomo. To ten, który bywa w uroczyskach Metafizyki, który do nich z zasady należy. Poznaje w sposób twórczy (*przyszedł tu sam przez się, by własne szaleństwo karmić strawą najlepszą na ziemi i niebie*). Jest *rozumnie zbłąkany* – świadomie znalazł się w sytuacji zbłąkania, celowo przychodzi na uroczyska, zna je, jest przecież ich bywalcem.

Wyrażenie *sam przez się* zyskuje w wierszu wymiar konkretny – sam przez siebie przyszedł, a więc może w sobie znalazł uroczyska Metafizyki? Może sam je stworzył – przez siebie, czyli swoją mocą twórczą? Dlaczego pragnie niebezpieczeństwa? Niebezpieczeństwo jest zaprzeczeniem bezpieczeństwa. Jeśli założymy, że oba są bytami (że istnieją), to niewątpliwie w metafizyce Leśmiana to drugie (bezpieczeństwo) należy do dziedziny martwej, bowiem oznacza stan uspokojenia, stagnacji. Niebezpieczeństwo musi być więc twórcze, pociągać do twórczości, do działania. Jednak analizując budowę słowotwórczą wyrazu „bezpieczeństwo”, stwierdzimy, że jest to także słowo zaprzeczone, zbudowane przy użyciu przedrostka bez-. Jaka więc jest prawda? Czy jest w ogóle jakaś? W łańcuchu zaprzeczeń każdy, kto chciałby je logicznie porządkować, może się zagubić, pomylić. Aby je poznać, trzeba się w nich *zbłąkać*, pozwolić na sytuację zbłąkania.

Leśmianowskie światy są labiryntami, w których krąży się bez końca. Zaprzeczenia odbijają się niczym korytarz stworzony przez dwa ustawione naprzeciw siebie lustra – bez końca: *wieczność [...] nie tajnie wystawa na straży*. Może chodzi o to, żeby w owych labiryntach krążyć, a nie żeby je rozplątywać i znajdować wyjście? Może tym właśnie jest poezja?

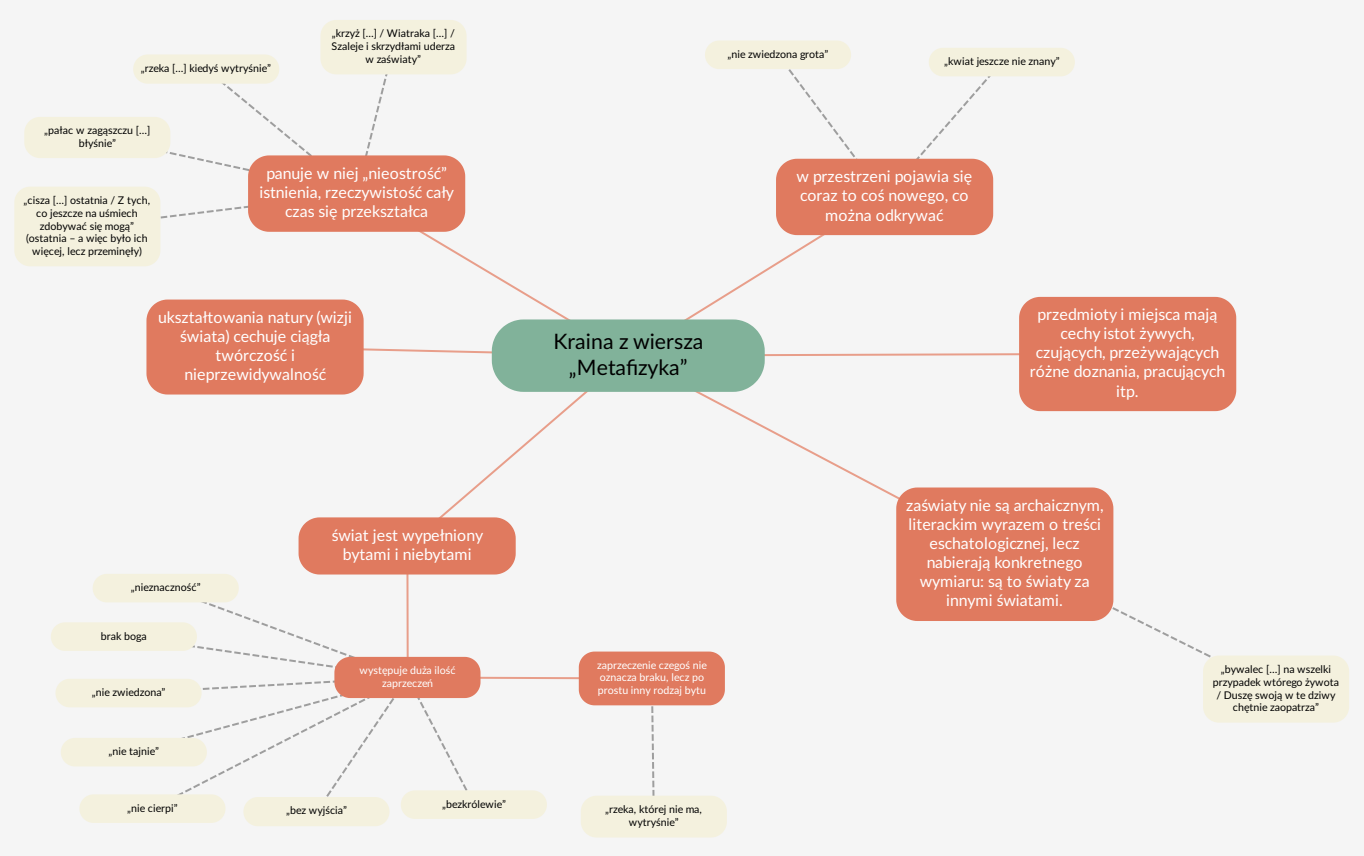
Leśmianowska *Metafizyka* to przestrzeń niedostępna rozumowemu poznaniu, duchowa forma świata, poznawana i tworzona przez wolę, uczucia i intuicję człowieka. Określa ją symboliczna *szczelina między istnieniem a zgonem*, w której rozgrywa się dramat istnienia – nieistnienia. Między istnieniem a nieistnieniem, między zgonem a śmiercią nie ma wyraźnej granicy ani ostrego przejścia, bowiem w świecie Leśmiana, jak pisze Anna Kamieńska: *I życie, i śmierć jest tylko sposobem obcowania z naturą*. To, co dla człowieka najważniejsze, cała kondycja ludzka, jest właśnie w tej szczelinie, w owym pomiędzy. Dlatego nic nie jest pewne, zamknięte i skończone – nic nie jest raz na zawsze określone, a wszystko jest ustawicznym stawaniem się.

Owa duchowa forma świata jest istotniejsza niż jego postać materialna. Siłą tworzącą ją może być poezja (będąca wyrazem najpełniejszej twórczości), a także miłość, pragnienie, dążenie... To one wprawiają świat w ruch, ożywiają go, sprawiają, że ulega ciągłym przeobrażeniom, jest w stanie ustawicznej potencji, stanowi kalejdoskop nieskończonych możliwości. Dzięki nim świat duchowy jest silniejszy od świata materialnego.

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli. Uzupełnij ją odpowiednimi cytatami lub własnymi sformułowaniami.

Polecenie 2

Opisz swoje odczucia wobec krainy z *Metafizyki*. Wskaż, które elementy uważasz za atuty, a które za wady. Uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 1

Leśmian dzielił całą rzeczywistość na dwie dziedziny: twórczą (*natura naturans*) i stworzoną (*natura naturata*). Zastanów się, które z cech opisują poszczególne dziedziny i odpowiednio je przyporządkuj.

twórcza (*natura naturans*)

martwa

skończona

niezmienna

podlega ciągłej metamorfozie

stworzona (*natura naturata*)

jest wszechmożliwością

aktywna dziedzina istnienia

skostniała

Ćwiczenie 2

Rozważ, czy kraina przedstawiona w wierszu ma charakter statyczny czy raczej dynamiczny. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Dla nauczyciela

Autor: Miłosz Biedrzycki

Przedmiot: Język polski

Temat: Niepewność istnienia, czyli Leśmianowskie światy i zaświaty. *Metafizyka* Bolesława Leśmiana

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
6. Kształtowanie różnorodnych postaw czytelniczych: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych.

II. Kształcenie językowe.

3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.

IV. Samokształcenie.

1. Rozwijanie zainteresowań humanistycznych.
4. Wyrabianie nawyku samodzielnej, systematycznej lektury.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;

5) posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

33) wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- analizuje wiersz *Metafizyka* Leśmiana;
- omawia, jakie cechy poezji sprawiają, może ona trafić do współczesnych odbiorców;
- wyjaśnia, dlaczego wiersz *Metafizyka* ma charakter filozoficzny.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- interpretacje muzyczne.

Przebieg lekcji**Przed lekcją:**

1. Nauczyciel zapowiada temat nadchodzących zajęć i nawiązuje rozmowę z uczniami o Bolesławie Leśmianie. Czy jego twórczość jest im znana? Jakie skojarzenia z tym

autorem mają uczniowie? Czy postrzegają jego poezję wyłącznie jako element historii literatury, czy odnoszą ją również do dnia dzisiejszego? (Być może niektórzy z uczniów będą kojarzyć pieśni i piosenki do słów Leśmiana).

2. Nauczyciel prosi uczniów o samodzielne odszukanie utworów Leśmiana i zorientowanie się, czy któryś z napotkanych wierszy przemawia do wrażliwości uczniów. Jeśli tak, nauczyciel prosi o przygotowanie głośnego odczytania takiego tekstu podczas zajęć.

Uwaga: jest to propozycja opcjonalna i dla chętnych.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z tematem lekcji i wraz z uczniami ustala cele zajęć i kryteria sukcesu. Następnie udostępnia e-materiał. Uczniowie zapoznają się z zawartością sekcji „Przeczytaj”.
2. Czytanie wierszy. Chętni uczniowie przedstawiają wiersze Leśmiana, które przygotowali (4–5 utworów ogółem). Po odczytaniu każdego z wierszy osoba przedstawiająca go opowiada krótko, jakie cechy utworu zadecydowały o wybraniu go; pozostali uczniowie komentują.
3. Interludium muzyczne. Nauczyciel odtwarza uczniom wybrane utwory ze słowami Bolesława Leśmiana: *Mrok na schodach...* (opcjonalnie: w dwóch wersjach, z muzyką Zygmunta Koniecznego i w wykonaniu np. Magdy Umer oraz w wykonaniu zespołu Stare Dobre Małżeństwo albo, jeśli takie będzie dostępne, wręcz amatorskim, ogniskowym; w tym przypadku chodzi o pokazanie, w jaki sposób tekst Leśmiana „poszedł w lud”); *Tam na rzece...* w wykonaniu Adama Struga i Stanisława Soyki; ewentualnie również inne według uznania nauczyciela.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel inicjuje rozmowę z uczniami o tym, jakie cechy poezji Leśmiana sprawiają, że może ona trafiać do współczesnych odbiorców i być np. wykorzystywana jako teksty piosenek. Można poruszyć zagadnienia atrakcyjności brzmieniowej, regularnej rytmiki, satysfakcji intelektualnej i estetycznej w zetknięciu z inwencją słowotwórczą Leśmiana i jego kreatywnym podejściem do składni; jeżeli pojawią się głosy argumentujące, że poezja Leśmiana jest nieatrakcyjna dla współczesnego odbiorcy (z powodu np. staroświeckiego słownictwa, ostentacyjnej emocjonalności, niecodziennej składni, elementów spekulatywnych itp.) warto i je przedyskutować. Następnie uczniowie wysłuchują audiobooka.
2. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy (3–5). Uczniowie w grupach wykonują polecenia dotyczące audiobooka. Następnie reprezentanci zespołów przedstawiają odpowiedzi, pozostali uczniowie i nauczyciel komentują.
3. Uczniowie zapoznają się z treścią sekcji „Mapa myśli”. Wszyscy uczniowie wspólnie wykonują polecenia z sekcji w formie burzy mózgów; nauczyciel moderuje.

4. Uczniowie dobierają się w pary i w parach wykonują ćwiczenia z sekcji „Mapa myśli”, po czym porównują odpowiedzi z sąsiednią parą. Następnie osoby z wybranych par odczytują odpowiedzi, nauczyciel komentuje.

Faza podsumowująca:

1. Faza podsumowująca ma charakter swobodnej dyskusji z uczniami o aspektach poezji Leśmiana poznanych w trakcie zajęć. Warto zwrócić uwagę uczniów na sposób, w jaki Leśmian prowadził, nieraz zaawansowane, dociekania filozoficzne (głównie z zakresu filozofii bytu i filozofii poznania) za pomocą języka poetyckiego i jak to wiązało się z osobistą filozofią poety (Bergson, Vico). Można też przedyskutować współwystępowanie w tej poezji treści intelektualnych z obrazami zmysłowymi, aż po śmiałą, jak na okres jej powstawania, erotyki. Nauczyciel (według własnego rozeznania, czy będzie to interesujące dla uczniów) może wspomnieć o tym, że Leśmian bardzo dobrze znał poezję rosyjską, a za jej pośrednictwem – poezję kręgów kulturowych, w których takie łączenie treści zmysłowych z filozoficznymi i teologicznymi było często spotykane (chodzi np. o utwory poetów języka perskiego: Dżalaluddina Rumiego czy Hafeza). Nauczyciel może również przedstawić uczniom, jako ciekawostkę, informację o tym, że dwaj znani polscy poeci, Bolesław Leśmian i Jan Brzechwa, byli blisko spokrewnieni (bracia stryjeczni) i nosili to samo nazwisko rodowe Lesman.

Praca domowa:

1. Zapisz swoje refleksje w związku z nurtującym cię aktualnie zagadnieniem filozoficznym bądź praktycznym z użyciem neosemantyzmów na wzór tych tworzonych przez Leśmiana.

Materiały pomocnicze:

- *Projekt LEŚMIAN* w wykonaniu krakowskiej aktorki Marzeny Ciuły.
- Jan Sochoń, *Muzyczność literatury: Leśmian i inni...*, Instytut Filozofii UKSW, Warszawa 2011.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z filmem, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.